

Сучасні підходи до визначення економічної стійкості підприємства

В умовах, коли економіка України стала на шлях інтеграції у світовий економічний простір, багато промислових підприємств відчували на собі вплив від розуміння про необхідність впровадження новітніх форм господарювання. Це, у свою чергу, не могло не відобразитися на результатах їхньої діяльності. Так, по офіційним даним Держкомстату України в 2005р. частка збиткових промислових підприємств склала 37%; рентабельність операційної діяльності 5,5%; середня питома вага підприємств, які знизили обсяг промислового виробництва за період 2004-2005р.р. склала 42,24%, а середня питома вага промислових підприємств, які не працювали в той же період 9,77%.

Такий стан свідчить про наявність проблеми в забезпеченні економічної стійкості підприємств реального сектору економіки. Це обумовлює актуальність щодо її вирішення.

Категорія «стійкість» використовується науковцями в різних областях науки (математиці, механіці, техніці, економіці, фізиці, біології, соціології, психології, хімії), пов'язаних з вивченням і функціонуванням складних систем.

Опираючись на багатогранність цього поняття, науковці виділяють різні види стійкості: статична, динамічна, структурна, класична, результуюча, стійкість по початковому положенню тощо. У зв'язку з неоднозначним визначенням існує велика кількість формалізацій цього поняття, що підтверджує складність вибору.

З позиції кібернетики «стійкість», знаходимо в економіко-математичному енциклопедичному словнику [1] - здатність системи, що володіє досить складною поведінкою, зберігати деякі властивості й характеристики незмінними. Деякі автори [2] вважають, що «стійкою називають економічну систему, перехід якої з початкового стану до (кінцевого) заданого стану

відбувається в такий спосіб, що жоден із множини її факторів (інфляція, спад виробництва та ін.) не виходить за допустимі межі на заданій траєкторії зміни стану цієї системи».

У роботі [3] під «стійкістю» розуміють «здатність системи повертатися в стан рівноваги після того, як вона була виведена із цього стану під впливом зовнішніх впливів, що її обурюють». Особливого погляду має Прикін Б.В. [4]. Під «стійкістю», або «стабільністю будівельної системи» він розуміє «здатність повертатися в деякий стійкий стан або режим після порушення останньої під впливом зовнішніх і внутрішніх параметрів».

Виходячи з наведеного огляду точок зору, під категорію «стійкість» можна сформулювати думку авторів таким чином. Під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів система вважається стійкою, якщо її параметри не перевищують встановлених меж, тобто критичного значення і забезпечують можливість реагування на впливи, які компенсуються в визначених межах.

Економічна стійкість підприємства – це динамічна характеристика та комплексне, складне і багатогранне поняття. Як і фінансова стійкість економічна стійкість підприємства має багато підходів до визначення, в залежності від специфіки конкретної системи, але не замикається тільки на фінансових аспектах і охоплює широке коло об'єктів, що досліджуються.

Автори робіт [5, 6, 7, 8, 9, 10] вважають, що для забезпечення економічної стійкості підприємства, як і для фінансової стійкості, існує необхідність, насамперед, ефективного використання власних і позикових ресурсів підприємства.

Нікешин С.М. [5] говорить, що підприємство - як господарська система буде економічно стійким, якщо вона здатне знайти оптимальне співвідношення між всіма її елементами, встановити зв'язки між такими елементами, що дозволять максимально довго підтримувати життєво важливі параметри на заданому рівні та ефективно протидіяти впливу зовнішнього середовища.

Сумін В.А. [6] вважає, що на підприємстві всі ресурси приймають дві

форми: матеріальну форму й грошову. Ресурси в матеріально-речовинній формі, створюють комплекс економічних ресурсів, а грошова форма ресурсів являє собою фінансові ресурси.

При цьому під економічною стійкістю підприємства розуміють збалансований стан економічних і фінансових ресурсів, що забезпечує нормальні умови розширеного відтворення та стійкого економічного росту в довгостроковій перспективі з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів [6].

В економічному словнику [7] надається наступне визначення: "Економічно стійке промислове підприємство - юридична особа, у якого структура співвідношення активів і зобов'язань така, що при всіх нормальних умовах прибуток від продажу або використання активів достатній для покриття всіх зобов'язань".

Севастьянов А.В. [8] відзначає, що економічну стійкість можна конкретизувати як «забезпечення рентабельності виробничо-комерційної діяльності за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, керування підприємством і стійким фінансовим станом, що забезпечується шляхом поліпшення структури активів, стабільного розвитку потужності підприємства й соціального розвитку колективу при самофінансуванні в умовах зовнішнього середовища, що динамічно розвивається».

Ареф'єва О.В. і Городинська Д.М. у своїй роботі узагальнили та охопили всі сторони господарської діяльності підприємства [9]. Автори зазначають, що «економічну стійкість треба розуміти як комплекс властивостей організаційної, інноваційної, логічної, виробничої, фінансово-кредитної діяльності з урахуванням їхньої взаємодії й взаємовпливу, а також кількість продукції, яка випускається, та її новаторські властивості; науково-технічна розвиненість матеріальної бази; стабільність усього спектра ресурсного забезпечення; розвиненість кадрового й інтелектуального потенціалів, наявність

інноваційного менеджменту». Іншими словами, це захищеність усіх сторін діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність до швидкого усунення різноманітних загроз та спроможність пристосування до зовнішніх умов.

Таким чином, у найбільш загальному вигляді категорію «економічної стійкості підприємства» на думку авторів, можна визначити як стан рівноваги або здатність повертатися в цей стан відкритої соціально-економічної системи (підприємство), після того як мало місце виведення із цього стану зовнішніми й внутрішніми обурюючими впливами за рахунок ефективного використання усіх видів ресурсів (матеріальних, трудових і фінансових) з подальшою спроможністю забезпечувати оптимальний процес їх поповнення.

Література:

1. Данилов-Данильян В.И. Экономико–математический энциклопед. словарь. – М.: Инфра-М Большая Российская Энциклопедия, 2003.– 687с.
2. Економічна енциклопедія: У 3 т. / Б.Д. Гаврилишин (гол. ред.) — К.: Видавничий центр "Академія", 2000.
3. Волкова В.Н., Воронков В.А. Теория систем и методы системного анализа в управлении и связи. – М.: Радиосвязь, 1983. – 248с.
4. Прыкин Б.В. Основы управления. Производственно-строительные системы. – М.: Стройиздат, 1991. – 336с.
5. Никешин С.Н. Предприятие и переходная экономика (некоторые аспекты). - СПб.: Изд. СПб ГИЭА., 1996.
6. Сумин В. А. Устойчивость системы управления предприятием в условиях экономической безопасности. // Материалы международной научно-практической конференции. Донецк: 2001г.
7. Азрилиян А. Н., Азрилиян О. М., Калашникова Е. В., Мещерякова О. В., Шашкина Е. В. Большой экономический словарь: 22000 терминов / А.Н. Азрилиян (ред.). — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Институт новой экономики, 1999. — 1245с.

8. Севастьянов А.В. Оценка экономической устойчивости предприятия www.mte.ru/w6.nsf

9. Ареф'єва О.В. і Городинська Д.М. Оцінка рівня економічної стійкості підприємств сфери послуг // Актуальні проблеми економіки. – 2006.– №6. –с. 106-111.